

HMGS ve HAKİMLİK SINAVLARI için

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

DERS NOTU

METİN KAYA

ALPEREN AKBAŞ

11. Yargı Paketi Değişiklikleri İşlenmiştir.

İMTİYAZ YAYINLARI

İmtiyaz Hâkimlik ve HMGS Ders Notları
CEZA MUHALEMESİ HUKUKU

Metin KAYA
Alperen AKBAŞ

7. Baskı: Ocak 2026
1. - 6. Baskı: Temsil Kitap

ISBN: 978-625-96273-5-9

© Bu kitabın her türlü yayın hakkı "İMTİYAZ YAYINLARI'na" aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Yayın Yönetmeni: METİN KAYA

Sayfa Tasarımı:
Sanem Hande Bayramoğlu Genç

Kapak Tasarımı:
Can Turan

MATBAA İLETİŞİM: ARCS Matbaacılık
Zübeyde Hanım Mahallesi
Aslanbey Caddesi Tuna Han
No: 101/2D İskitler/Ankara
Matbaa Sertifika No: 49427

Kitaba Dair Güncelleme Karekodları:

İÇİNDEKİLER

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNA GİRİŞ VE GENEL ESASLAR	1
I. GENEL OLARAK	1
II. CEZA MUHALEMESİNİN EVRELERİ	1
III. CEZA MUHALEMESİNDE TEMEL TANIMLAR	1
IV. CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNA EGEMEN OLAN İLKELER.....	2
V. CEZA MUHALEMESİNİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI	4
A. ASLİ KAYNAKLAR.....	4
B. YARDIMCI KAYNAKLAR	5
MUHAEME MAKAMLARI.....	7
I. İDDİA MAKAMI	7
A. KAMUSAL İDDİA MAKAMI (SAVCILIK)	7
B. BİREYSEL İDDİA MAKAMI	9
II. SAVUNMA MAKAMI.....	12
A. ŞÜPHELİ VEYA SANIK.....	12
B. MÜDAFİİ	13
III. YARGIMALA MAKAMI	16
A. MAHMEKE MAKAMI	17
B. HAKİMLİK MAKAMI	17
C. HAKİMLERİN BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI.....	18
D. REDDİ HÂKİM MUHALEMESİ.....	19
CEZA MUHALEMESİNDE GÖREV VE YETKİ	23
I. GÖREV - MADDE BAKIMINDAN YETKİ.....	23
A. GÖREVLİ CEZA MAHKEMELERİ	23
B. GÖREV KURALLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	24
C. GÖREVSİZLİK KARARI.....	24
D. GÖREVSİZLİK KARARI VERİLEMeyeCEK HAL	24
E. GÖREV UYUŞMAZLIKLARI.....	25
F. GÖREVLİ OLMAYAN MAHKEMENİN İŞLEMLERİ.....	25
G. GÖREV KURALLARININ İSTİSNALARI	25
II. YER YÖNÜNDEN YETKİ	26
A. YETKİLİ CEZA MAHKEMELERİ	27
B. YETKİSİZLİK İDDİASI VE KARARI.....	29
C. YETKİ UYUŞMAZLIKLARI.....	29
D. YETKİSİZ MAHKEMENİN İŞLEMLERİ	30
E. YETKİ KURALININ İSTİSNALARI.....	30

MUHAEME ŞARTLARI, SÜRELER VE ESKİ HALE GETİRME	34
I. MUHAEME ŞARTLARI	34
A. DAVA ŞARTLARI	34
B. YARGILAMA ŞARTLARI	36
II. SÜRELER	40
III. ESKİ HALE GETİRME	41
DELİLLERİN TOPLANMASI DEĞERLENDİRİLMESİ	44
I. DELİL SERBESTLİĞİ VE VİCDANİ DELİL SİSTEMİ	44
II. DELİL TÜRLERİ	44
A. BEYAN DELİLLERİ	44
B. BELGE DELİLLERİ	52
C. BELİRTİ DELİLLERİ	57
KORUMA TEDBİRLERİ	65
I. TANIM VE ÖZELLİKLER	65
II. ŞÜPHE DERECELERİ	65
III. KORUMA TEDBİRLERİ ÇEŞİTLERİ	66
A. YAKALAMA	66
B. GÖZALTI	69
C. TUTUKLAMA	71
D. ADLİ KONTROL	76
E. ARAMA	80
F. EL KOYMA	82
G. TELEKOMÜNİKASYON YOLUYLA İLETİŞİM DENETLENMESİ	87
H. GİZLİ SORUŞTURMACI GÖREVLENDİRME	90
I. TEKNİK ARAÇLARLA İZLEME	91
IV. KORUMA TEDBİRLERİ NEDENİYLE TAZMİNAT	94
A. TAZMİNAT İSTEMİNDE BULUNABİLECEKLER	94
B. TAZMİNAT İSTEMİNDE BULUNAMAYACAKLAR	95
C. TAZMİNATTA SÜRE VE YETKİ	96
D. KANUN YOLU	96
E. RÜCU	96
F. TAZMİNATIN GERİ ALINMASI	96
SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA EVRELERİ	102
I. SORUŞTURMA EVRESİ	103
A. SORUŞTURMANIN TEMEL ÖZELLİKLERİ	103
B. SORUŞTURMA İŞLEMLERİ	103

C. SORUŞTURMADAN SONUÇ ÇIKARMA.....	107
II. KOVUŞTURMA EVRESİ.....	111
A. DURUŞMAYA HAZIRLIK EVRESİ.....	111
B. DURUŞMA EVRESİ.....	112
C. DURUŞMANIN SONA ERMESİ VE HÜKÜM EVRESİ.....	118
KANUN YOLLARI.....	128
I. BAŞVURU HAKKI OLANLAR.....	128
II. OLAĞAN KANUN YOLLARI.....	129
A. İTİRAZ.....	129
B. İSTİNAF.....	132
C. TEMYİZ.....	136
III. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI.....	143
A. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ İTİRAZI.....	143
B. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCISININ İTİRAZI.....	143
C. KANUN YARARINA BOZMA.....	143
D. YARGILAMANIN YENİLENMESİ.....	144
ÖZEL YARGILAMA USULLERİ.....	149
I. SERİ MUHAEME USULÜ.....	149
II. BASİT YARGILAMA USULÜ.....	151
III. GAİPLERİN YARGILANMASI.....	152
IV. KAÇAKLARIN YARGILANMASI.....	153
V. TÜZEL KİŞİLERİN TEMSİLİ.....	154
VI. MÜSADERE USULÜ.....	154

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU

1. BÖLÜM

CEZA MUHAEMESİ HUKUKUNA GİRİŞ GENEL ESASLAR

I. GENEL OLARAK

Dış dünyada meydana gelen davranışın, kanundaki tanımına göre suç oluşturup oluşturmadığını, suç oluşmuşsa bu suçun kim tarafından işlendiğini, söz konusu suç karşılığında uygulanacak yaptırımın belirlendiği, soruşturma ve kovuşturma aşamalarından oluşan ceza hukukunda belirlenen esasları hayata geçiren yargılama kuralları bütünü, ceza muhakemesi hukukunu ya da diğer adıyla ceza usul hukukunu oluşturmaktadır.

II. CEZA MUHAEMESİNİN EVRELERİ

Soruşturma Evresi: Yetkili merciler tarafından suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evredir.

Kovuşturma Evresi: İddianamenin kabulü ile başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evredir.

III. CEZA MUHAEMESİNDE TEMEL TANIMLAR

Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

Müdafi: Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı,

Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı,

Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi,

İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

Sorgu: Şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

Malen sorumlu: Yargılama konusu işin hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiyi,

Suçüstü

1. İşlenmekte olan suç,
2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç,
3. fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç, ifade eder.

Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçtur.

Disiplin hapsi: Kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adlî sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapistir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hal: Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, emare, eser ve delililerin ortadan kaybolması şüphelinin kaçması kimliğinin saptanamaması durumu ifade etmektedir. Kanun'un birçok yerinde geçen bu kavram Ceza Muhakemesi Kanunu'nda açıkça tanımlanmış değildir.

IV. CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNA EGEMEN OLAN İLKELER**1. Tasarruf Edilemezlik İlkesi**

Ceza Ceza muhakemesi hukukunda, re'sen araştırma ilkesinin de bir sonucu olarak taraflar kendi iradeleri ile yargılamanın sona ermesini sağlayamazlar. Bu duruma tasarruf edilemezlik ilkesi denilmektedir.

2. Masumiyet Karinesi – Lekelenmeme Hakkı

Masumiyet karinesi, şüpheli veya sanığın mahkûmiyet hükmü kesinleşinceye kadar suçlu sayılmasını ifade eder. Anayasal bir ilkedir.

3. Adil Yargılanma Hakkı

Anayasaya göre herkes adil yargılanma hakkına sahiptir. Adil yargılanmanın başlıca unsurları davanın yasayla kurulan bağımsız mahkeme önünde makul sürede açık duruşmada görülmesidir. Ceza davalarında adil yargılanma hakkı; masumiyet karinesi, makul sürede yargılanma hakkı, tanık dinletme ve sorgulama hakkı, savunma hazırlama hakkı, kişinin kendisini bizzat ve avukatlar aracılığıyla savunma hakkı gibi bir dizi hakla somutlaşmaktadır.

4. Hak Arama Hakkı

Hak arama hakkı yetkili merciler önünde beyanda bulunma sorununu anlatma ve dinletme hakkıdır. Anayasal bir ilkedir.

5. Doğal Yargıç İlkesi

Doğal hakim, yasayla suç tarihinde önce kurulmuş, her bakımdan yetkili yargılama makamındaki hakimdir.

6. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi

Şüpheden sanık yararlanır ilkesi, kişinin suçu işlemiş olduğu her türlü şüpheden uzak somut, kesin ve inandırıcı delillerle ispat edilmeyince o kişinin cezalandırılmayacağını ifade eder. Söz konusu ilke, ceza muhakemesinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ilkesinin bir sonucu olup kişinin, suç işlemiş olduğu kanaati yüksek bir olasılığa da dayansa kişinin suç işlediği kesin olarak tespit edilemiyorsa hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

7. Silahların Eşitliği İlkesi

İddia ve savunma makamı arasında dengeyi ifade eder. Maddi gerçeğin ortaya çıkabilmesi için iddia ve savunma makamları eşit olanaklara sahip olmalıdır.

8. Çelişme-Çatışma İlkesi (Sözlülük-Tartışmalılık-Çelişmeli Muhakeme İlkesi)

İddia ve savunma makamlarının sözlü tartışmasından, çelişmesinden maddi gerçeğe ulaşmadır.

9. Kıyas Serbestliği

Ceza hukukunun aksine ceza muhakemesinde kıyas yapmak serbesttir. Kural olarak ceza muhakemesi hukukunda kıyas serbesttir. Ancak söz konusu kuralın bazı istisnaları vardır. Bunlar;

- ✓ Temel hak ve özgürlükleri düzenleyen normlarda kıyas yapılamaz
- ✓ Kanunda tahdidi olarak sayılan hallerde kıyas yapılamaz

10. Derhal Uygulanırlık İlkesi

Yürürlüğe giren ceza normları, failin lehine veya aleyhine olmasına bakılmaksızın derhal uygulanır. Derhal uygulanırlık ilkesinin bir sonucu olarak;

- ✓ Muhakeme işlemleri daima o işlemin yapılacağı anda yürürlükte bulunan yasaya göre yapılır.
- ✓ Yeni muhakeme normunun uygulanmasında sanığın lehine veya aleyhine olup olmadığına bakılmaz. Doğrudan yeni usul kuralı uygulanır.
- ✓ Yürürlükteki yasaya uygun olarak bir kez yapılmış işlemler, sonradan yasa değişse bile geçersiz olmaz.
- ✓ Eski yasaya göre henüz yapılmamış işlemler, artık yeni yasaya göre yapılır.

11. Maddi Gerçeğin Re'sen Araştırılması İlkesi

Ceza muhakemesinde amaç şekli gerçekliğe değil maddi gerçekliğe ulaşmaktır. Söz konusu ilke doğrultusunda mahkeme, sanığın suçu kabul ettiğine ilişkin beyanla, savcılığın mütalaadaki beraat talebiyle veya taraflarca getirilmiş delillerle bağlı değildir. Bu bağlamda iddia ve savunmalarla bağlı olmayan mahkeme, kendiliğinden delil araştırması yaparak maddi gerçeği ortaya çıkarmakla yükümlüdür. Yine söz konusu ilke doğrultusunda iddia ve savunma makamlarının ispat yükü de bulunmamaktadır.

12. Delil Serbestliği İlkesi:

Söz konusu ilke doğrultusunda ceza muhakemesi hukukunda her şeyin delil olma kabiliyeti vardır. Yine her türlü delil, yargılamaya uzatma maksadı taşımadığı sürece hüküm kesinleşinceye kadar her aşamada ileri sürülebilir. Ancak delil serbestliği ilkesinin üç önemli istisnası vardır;

- ✓ Kanuna aykırı yöntemlerle elde edilmiş olan deliller, delil olarak değerlendirilemez.

- ✓ Akla ve bilimsel yöntemlere uygun olarak elde edilmeyen şeyler delil olarak değerdendirilemez.
- ✓ Duruşmanın nasıl yapıldığı, kanunda belirtilen usul ve esaslara göre yapıp yapılmadığı ancak duruşma tutanağı ile ispat edilebilir. Duruşma tutanağına karşı sadece sahtecilik iddiası yöneltilebilir.

13. Kamu Davasının Mecburiliğı

Kamu davasının mecburiliğı ilkesine göre, suçun işlendiğıine dair yeterli şüphe varsa cumhuriyet savcısı iddianame hazırlayarak kamu davasını açmak zorundadır. Bu ilkenin iki önemli istisnası bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Koşullarının varlığı halinde Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermesi,
- ✓ Şahsi cezasızlık ve cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hallerinin bulunması halinde cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermede takdir yetkisinin bulunmasıdır.

14. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi

Davasız yargılama olmaz ilkesi gereğince, mahkemenin kovuşturma evresine başlayarak ceza yargılaması yapabilmesi için, Cumhuriyet savcısı tarafından yürütölen soruşturma sonucunda düzenlenmiş ve mahkemeye sunulmuş bir iddianamenin bulunması zorunludur. Zira Ceza Muhakemesi Kanunu madde 225'e göre, hüküm ancak iddianamede unsurları gösterilen suçla ilişkin fiil ve fail hakkında verilir. Örneğın duruşmada sanığın iddianamede yer alan suçtan başka bir suç daha işlediğı ortaya çıkarsa, iddianamede gösterilmeyen bir fiil hakkında yargılama yapılamayacağı için bu yeni ortaya çıkan suç için Cumhuriyet savcılığını yeni bir iddianame düzenlemek üzere suç duyurusunda bulunulması, bu ilkenin bir sonucudur.

Gözden Kaçırma

Suçun hukuki niteliğinin değışmesi durumunda, cezanın artırılması veya bu cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek hallerin ilk defa duruşmada ortaya çıkması durumunda hakkında soruşturma yürütölmeden mahkeme önüne gelen bir olay söz konusu değildir. Bu hallerde yargılama, yine iddianamede gösterilen fiil ve fail hakkında yürütölmektedir. Dolayısıyla bu hallerde sanığa ek savunma süresi verilmesi yeterli olup yeniden iddianame düzenmesi gerekli değildir. (CMK md. 226)

V. CEZA MUHALEMESİNİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

A. ASLİ KAYNAKLAR

1. Anayasa

Ceza muhakemesi hukukunun en temel kaynağı Anayasa'dır. Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlükler (Anayasa madde 19 vd. - 36 vd.), yargı başlığı altındaki düzenlemeler (Anayasa madde 138 vd.) ceza yargılamasının temel ilke ve kaynaklarını oluşturmaktadır.

2. Kanunlar

Temel kaynak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu olmak üzere, ceza muhakemesine ilişkin kuralları içeren çok sayıda özel kanun bulunmaktadır.

Bunlara örnek olarak; 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu ceza muhakemesi hukukunun kaynakları arasındadır.

3. Uluslararası Antlaşmalar

Anayasanın 90. maddesine göre temel hak ve hürriyetler konusunda kanun hükümleri ile uluslararası sözleşme hükümleri arasında çatışma yaşanırca uluslararası sözleşme hükümleri uygulanır.

B. YARDIMCI KAYNAKLAR

1. İctihatlar

Yargılama makamlarınca verilmiş olan hükümlerdir.

2. Doktrin

Hukuk bilginlerinin, hukuki meseleler üzerindeki bilimsel çalışmaları ve fikirleridir.

3. Gelenek ve Ahlak Kuralları

Ceza yargılamasında, kanunilik ilkesi geçerli olmadığı için gelenek ve ahlak kurallarının da yardımcı kaynak olarak ceza yargılamasına kaynaklık edebileceği doktrinde kabul görmektedir.

KONU DEĞERLENDİRME

- ✓ Ceza muhakemesinde derhal uygulama ilkesi geçerlidir.
- ✓ Ceza muhakemesinde kıyas serbesttir.
- ✓ Suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreye soruşturma evresi denir.
- ✓ İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreye kovuşturma evresi denir.
- ✓ Toplu suç, aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçtur.
- ✓ Yargılama konusu için hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddi ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişiye malen sorumlu denir.
- ✓ Adil yargılanmanın başlıca unsurları davanın yasayla kurulan bağımsız mahkeme önünde makul sürede açık duruşmada görülmesidir.
- ✓ Delil serbestliği ilkesi çerçevesinde, ceza muhakemesi hukukunda her şeyin delil olma kabiliyeti vardır.
- ✓ Ceza yargılamasında, kanunilik ilkesi geçerli olmadığı için gelenek ve ahlak kurallarının da yardımcı kaynak olarak ceza yargılamasına kaynaklık edebileceği doktrinde kabul görmektedir.
- ✓ Suçun işlendiğine dair yeterli şüphe varsa cumhuriyet savcısı iddianame hazırlayarak kamu davasını açmak zorundadır.

2. BÖLÜM

MUHAKEME MAKAMLARI

I. İDDİA MAKAMI

A. KAMUSAL İDDİA MAKAMI (SAVCILIK)

Savcılık makamı, ihbar, şikâyet ya da re'sen suçun öğrenilmesi ile başlayıp iddianamenin kabulüne kadar geçen soruşturma evresini yürüterek, bizzat ya da adli kolluk vasıtası ile her türlü araştırmayı yapmaya, şüphelinin haklarını da koruyacak biçimde lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak kamu davasını açmaya yetkili olan makamdır.

Cumhuriyet savcıları soruşturma faaliyetleri ile ilgili olarak adli kolluğun amiri konumundadır. Bunun yanında Cumhuriyet savcıları, adli görevi gereğince görevini ifa etmek için bütün kamu görevlilerinden her türlü belgeyi isteyebilir. Savcının görevi idari niteliktedir. Kural olarak adalet bakanlığı da dahil hiçbir makam savcılık makamına dava aç veya açma şeklinde talimat veremez.

Kural olarak savcılık makamı her mahkeme makamının bulunduğu yerde bulunur. Ancak bu kuralın istisnasını, çocuk mahkemeleri, icra ceza mahkemeleri ve sulh ceza hakimlikleri oluşturur.

1. Savcılık Makamının Başlıca Görevleri

- ✓ Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak
- ✓ Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak
- ✓ Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek

2. Savcılık Makamına Tanınan Diğer Görev ve Yetkiler

- ✓ Reddi hakim talebinde bulunmak
- ✓ Yemin verdirerek tanık dinlemek
- ✓ Soruşturma evresinde bilirkişiye başvurmak
- ✓ Soruşturma evresinde fiziki kimliğin tespitine karar vermek
- ✓ Soruşturma evresinde keşif yaptırılmasına karar vermek
- ✓ Soruşturma evresinde yer gösterme işlemini yaptırmak
- ✓ Soruşturma evresinde ölü kimliğinin belirlenmesi ve adli muayene işlemini yaptırmak
- ✓ Soruşturma evresinde otopsi kararı almak ve otopside hazır bulunmak,
- ✓ Soruşturma evresinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi, mağdur ve diğer kişilerin iç ve dış beden muayenesi kararını almak

- ✓ Gözaltı kararı vermek
- ✓ Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında yakalama emri düzenlemek
- ✓ Soruşturma evresinde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde arama, el koyma, iletişimin dinlenmesi ve tespiti, teknik araçlarla izlemeye karar vermek
- ✓ Şüpheli lehine veya aleyhine her türlü delili delil toplamak
- ✓ Mahkeme karar ve hükümlerine karşı sanığın lehine veya aleyhine kanun yollarına başvurmak

3. Savcılık Makamına İlişkin Diğer Kurallar

- ✓ Gerekğinde duruşmalara birden çok savcı katılabilir.
- ✓ Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adıyla Cumhuriyet başsavcılığı kurulur.
- ✓ Savcılar kendi aralarında ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'nın belirlediği iş bölümü esasına göre çalışırlar.
- ✓ Savcılar arasında ulusal düzeyde veya uluslararası düzeyde istinabe öngörülmüştür.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda savcının reddi düzenlenmemiştir.

4. Cumhuriyet Savcılarının Yer Yönünden Yetkisi ve Yetki Uyuşmazlıkları

Cumhuriyet Savcılarının yer yönünden yetkisine ilişkin Ceza Muhakemesi Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yer almaz. Bu bağlamda mahkemeler için belirlenen yetki kuralları savcılar için de geçerlidir. Ancak bazı hallerde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, yer bakımından istisnai olarak yetkili kılınmış bulunmaktadır. Buna göre; seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapma yetkisi, suç nerede işlenirse işlensin, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına aittir.

Başsavcılıklar arasında olumsuz yetki uyuşmazlıklarının çözümü Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiştir. **Buna göre;**

- ✓ Cumhuriyet başsavcılıkları yetkisizlik kararını yetkili başsavcılığı göstererek verir.
- ✓ Yetkisizlik kararıyla gelen bir soruşturmada Cumhuriyet savcısı kendi başsavcılığının da yetkisiz olduğu kanaatine varırsa, yetkisizlik kararı verir ve yetkili başsavcılığın belirlenmesi için soruşturma dosyasını, yargı çevresinde görev yaptığı Ağır Ceza Mahkemesi'ne en yakın Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderir (CMK 161/7).
- ✓ Uyuşmazlığı çözen Ağır Ceza Mahkemesi'nin Cumhuriyet savcılarının yer bakımından yetkisi konusunda verdiği karar kesindir (CMK m. 161/7).
- ✓ Soruşturma evresinde verilen yetki uyuşmazlığına ilişkin kararın kesinliği, soruşturma evresi ile sınırlıdır ve kovuşturma evresinde mahkemelerin verebilecekleri yer bakımından yetkisizlik kararlarını etkilememektedir.

B. BİREYSEL İDDİA MAKAMI

Bireysel iddia makamı mağdur/şikayetçi ve katılandan oluşur.

1. Mağdur veya Şikayetçi

a. Soruşturma Evresindeki Hakları

Vekilden Yararlanma: Adil yargılanma hakkının bir gereği olarak herkes, yetkili merciler önünde bir avukat tarafından temsil edilme hakkına sahiptir. Mağdur ve şikâyetçi, bu hak kapsamında kendi seçeceği bir avukatla temsil edilebileceği gibi, gerekli hâllerde talebi üzerine baro tarafından kendisine bir vekil görevlendirilebilir; bazı durumlarda ise talebi aranmaksızın kendisine re'sen vekil ataması yapılmaktadır. Mağdur ve şikâyetçinin vekilden yararlanması üç şekilde ortaya çıkabilir;

- ✓ **İhtiyari Vekil (Özel Vekaletname):** Mağdur veya şikâyetçi, ceza yargılamasında kendi seçtiği bir avukattan, özel vekaletname düzenleyerek anlaşma yapmak suretiyle hukuki yardım alabilir, kendisini özel vekaletname düzenleyerek anlaştığı avukatla temsil edebilir.
- ✓ **İhtiyari Vekil (Barodan Görevlendirme):** Mağdur veya şikâyetçi vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkına sahiptir.
- ✓ **Zorunlu Vekil (Barodan Görevlendirme):** Mağdur, 18 yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın kendisine bir vekil görevlendirilir.

Delillerin Toplanması İsteme: Mağdur veya şikâyetçi, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısına tanık bildirme, belge delillerini ileri sürme ya da her nevi soruşturmaya esas olacak delilleri bildirme hakkına sahip olduğu gibi her türlü delilin toplanmasını Cumhuriyet savcısından talep etme hakkına sahiptir.

Belge Örneği İsteme: Mağdur veya şikâyetçi, soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından bizzat belge örneği isteme hakkına sahiptir.

El Konulan Eşyaları ve Soruşturma Belgelerini İnceletme: Mağdur veya şikâyetçi, vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan, muhafazaya alınan eşyayı inceletme hakkına sahiptir. Bu noktada vekilin dosyayı incelemesi hususunda, müdafinin dosya inceleme yetkisine ilişkin Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. Maddesi kıyasen uygulanır.

Masraf İsteme: Soruşturma evresinde, dava nakli veya adlî tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması hâlinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iâşe ve ulaşım giderleri, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

İtiraz Etme: Mağdur veya şikâyetçi Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına, soruşturmaya yer olmadığı kararına ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına kanunda yazılı usullere göre itiraz etme hakkına sahiptir.

b. Kovuşturma Evresindeki Hakları

Vekilden Yararlanma: Mağdur veya şikayetçiye soruşturma evresinde tanınan vekilden yararlanma hakkı kovuşturma evresinde de aynen geçerlidir. Bu kapsamda mağdur ve şikayetçi kovuşturma evresinde de üç şekilde vekilden yararlanabilir;

- ✓ **İhtiyari Vekil (Özel Vekaletname)**
- ✓ **İhtiyari Vekil (Barodan Görevlendirme)**
- ✓ **Zorunlu Vekil (Barodan Görevlendirme)**

Duruşmadan Haberdar Edilme: Mağdur veya şikayetçiye, duruşmaya hazırlık evresinde duruşmaya çağrı kağıdı tebliğ edilerek bu kişiler duruşmadan haberdar edilir (CMK md.233).

Kamu Davasına Katılma: Mağdur ve şikayetçi, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduğunu bildirerek kamu davasına katılma hakkına sahiptir.

Tutanak ve Belgelerden Örnek İsteme: Mağdur veya şikayetçi, kovuşturma evresinde vekili olmasa da bizzat tutanak ve belge örneği isteme hakkına sahiptir.

Delillerin Toplanması ve Tanıkların Davetini İsteme: Mağdur veya şikayetçi, kovuşturma evresinde mahkemeye tanık bildirme, belge delillerini ileri sürme ya da her nevi yargılamaya esas olacak delilleri bildirme hakkına sahip olduğu gibi her türlü delilin toplanmasını mahkemeden talep etme hakkına sahiptir.

Masraf İsteme: Kovuşturma evresinde, dava nakli veya adlî tıp işlemleri nedeniyle yerleşim yeri dışında bir yere gitme zorunluluğu doğması hâlinde mağdurun yapmış olduğu konaklama, iaşe ve ulaşım giderleri, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır.

Mağdur kural olarak katılan sıfatını almamışsa, kanun yollarına başvurma hakkını tek başına kullanamaz. Yani mağdur ve şikayetçinin kanun yollarına başvuru hakkını, Cumhuriyet savcına başvurmaksızın bizzat kullanabilmesi için kovuşturma evresinde katılan sıfatını alması şarttır. Bununla birlikte, mağdur ilk derece aşamasında hüküm verilinceye kadar katılma talebinde bulunmuş olup da katılma isteği karara bağlanmamış veya reddedilmiş ise kanun yollarına bizzat başvurabilecektir.

2. Katılan**a. Kamu Davasına Katılma**

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.

Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak, ilk derece mahkemesinde ileri sürölüp reddolunan veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır.

b. Katılma Usulü

- ✓ Katılma, kamu davasının açılmasından sonra mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesi suretiyle olur.
- ✓ Duruşma sırasında şikâyeti belirten ifade üzerine, suçtan zarar görenden davaya katılmak isteyip istemediği sorulur.
- ✓ Cumhuriyet savcısının, sanık ve varsa müdafinin dinlenmesinden sonra davaya katılma isteminin uygun olup olmadığına karar verilir.

c. Katılanın Hakları

Vekilden Yararlanma: Mağdur veya şikayetçiye tanınan vekilden yararlanma hakkı katılan için de aynen geçerlidir. Bu kapsamda katılan üç şekilde vekilden yararlanabilir;

- ✓ **İhtiyari Vekil (Özel Vekaletname)**
- ✓ **İhtiyari Vekil (Barodan Görevlendirme)**
- ✓ **Zorunlu Vekil (Barodan Görevlendirme)**

Tutanak ve Belgelerden Örnek İsteme: Mağdur ve şikayetçiye tanınan hak, katılan için de aynen geçerlidir.

Delillerin Toplanması ve Tanıkların Davetini İsteme: Mağdur ve şikayetçiye tanınan hak, katılan için de aynen geçerlidir.

Soru Sorma: Katılan, hakim aracılığıyla duruşmaya katılan sanığa, tanığa veya bilirkişiye soru sorma hakkına sahiptir (CMK md. 201/1).

Hakimin Reddini Talep Etme: Katılan hakimin reddini talep edebilir (CMK md. 24/2)

Zabıt Katibinin Reddini Talep Etme: Katılan zabıt katibinin reddini talep edebilir (CMK md. 32/1)

Bilirkişinin Reddini Talep Etme: Katılan bilirkişinin reddini talep edebilir (CMK md. 69/2)

Oturumda Alınan Ara Kararlardan Haberdar Edilme: Katılanın, karar ve hükümlere karşı bizzat kanun yoluna başvurma hakkı bulunduğu için mahkemece verilecek ara kararlar da katılana tebliğ edilir.

Katılmadan Vazgeçme: Katılana tanınan bir diğer hak da katılmadan vazgeçme hakkıdır. Belirtmek gerekir ki katılma ve katılmadan vazgeçme hakları, iradeyi sakatlayan haller dışında sadece bir kez kullanılabilir.

Kanun Yollarına Başvurma: Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir. Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa, Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder.

d. Katılmanın Davaya Etkisi

- ✓ Katılma davayı durdurmaz.
- ✓ Tarihi belirlenmiş olan duruşma ve yargılama usulüne ilişkin diğer işlemler vaktin darlığından dolayı katılan kimse çağrılmayacak veya kendisine haber verilemeyecek olsa bile belirli gününde yapılır.
- ✓ Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.

- ✓ Katılmadan önceki kararlara karşı kanun yoluna başvurabilmesi için Cumhuriyet savcısı için öngörülen sürenin geçmesiyle katılan da başvuru hakkını kaybeder.
- ✓ Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

II. SAVUNMA MAKAMI

Savunma makamı şüpheli, sanık veya müdafiden oluşur. Savunma makamının amacı iddia makamının ileri sürdüğü tezleri çürütmektir. Ceza davasında kişinin savunmasını bizzat yapması mümkündür. Yani şüpheli veya sanığın müdafii ile temsil edilmesi bir zorunluluk değildir.

Muhakeme konusu olayla ilgili suç şüphesi altında bulunan kişilere, soruşturma aşamasında “şüpheli”, kovuşturma aşamasında “sanık” adı verilir.

A. ŞÜPHELİ VEYA SANIK

1. Şüpheli veya Sanığın Hakları

Susma Hakkı: Şüpheli veya sanığın yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmaması kanunî hakkıdır (Susma hakkı). Bu kapsamda şüpheli veya sanık suçla ilgili hiçbir şey söylememe hakkı olduğu gibi yalan söyleme hakkı da vardır. Ancak şüpheli veya sanık, kimlik bilgilerine ilişkin soruları doğru olarak cevaplamakla yükümlüdür.

İsnadı Öğrenme Hakkı: Şüpheli veya sanığa, kendisine yüklenen suç anlatılır.

Lehine Olan Delilleri Toplama Hakkı: Şüpheli veya sanık, şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği gibi kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağına da sahip olmalıdır.

Müdafiden Yararlanma Hakkı: Şüpheli veya sanık, müdafii seçme ve onun hukukî yardımından yararlanabilme hakkına sahiptir. Kanunî temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafii seçebilir. Şüpheli veya sanığın müdafii seçecek durumda olmadığı ve bir müdafii yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafii görevlendirilir. Şüpheli veya sanık kural olarak, sayı sınırına tabi olmaksızın istediği kadar müdafii ile kendisini savunabilir ancak bu kuralın iki istisnası vardır:

- ✓ Soruşturma evresinde ifade almada en çok 3 avukat hazır bulunabilir.
- ✓ Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar kapsamında yürütülen kovuşturmalarda duruşmada en çok 3 avukat hazır bulunabilir.

Tercümandan Yararlanma Hakkı: Anadilde savunma yapma özgürlüğü çerçevesinde duruşma dilini anlayamayan sanığın ücretsiz olarak bir tercüman yardımından yararlanma hakkı vardır.

Lekelenmeme Hakkı: Masumiyet karinesi gereği şüpheli veya sanık mahkûmiyet hükmü kesinleşinceye kadar suçsuz sayılır.

Yakınlarına Haber Verebilme Hakkı: Şüpheli ve sanık yakalandığında, tutuklandığında veya tutukluğunun devamına karar verildiğinde bir yakınına veya göstereceği bir kişiye gecikmeksizin haber verilir.

Haklarını Öğrenme Hakkı: Şüpheli veya sanığın tüm haklarını öğrenme hakkı bulunmaktadır.

2. Şüpheli veya Sanığın Yükümlülükleri

Hazır Bulunma Yükümlülüğü: Hazır bulunma, şüpheli veya sanık açısından hem bir hak hem de bir yükümlülüktür. Bu yükümlülük gereği, şüpheli veya sanığın yetkili merciler tarafından ifade veya sorgu için çağırılması hâlinde bu çağrıya uyması zorunludur. Usulüne uygun şekilde çağrı kâğıdı ile davet edilen şüpheli veya sanığın, çağrıya uymaması durumunda ise Kanun'da öngörülen usuller çerçevesinde hakkında, zorla getirme kararı veya yakalama emri düzenlenebilir.

Soruşturma İşlemlerine ve Koruma Tedbirlerine Katlanma Yükümlülüğü: Şüpheli veya sanık rızası olmasa da lehine veya aleyhine başvurulmuş koruma tedbirlerine veya soruşturma işlemlerine katlanmakla yükümlüdür. Örneğin şüpheli veya sanığın iç beden muayenesi

Kimliği, Ekonomik ve Kişisel Durumu Hakkında Bilgi Verme Yükümlülüğü: Şüpheli veya sanık, ifade ve sorgu esnasında susma hakkına sahiptir ancak kimlik bilgilerine ilişkin soruları doğru olarak cevaplamakla yükümlüdür.

B. MÜDAFİİ

1. Müdafii Görevlendirilmesi

Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafii yardımından yararlanabilir; kanuni temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafii seçebilir (CMK md. 149). Ceza yargılamasında müdafii üç biçimde görevlendirilebilir;

- ✓ **İhtiyari Müdafii (Özel Vekaletname):** Şüpheli veya sanık, ceza yargılamasında kendi seçtiği bir avukattan, özel vekâletname düzenleyerek anlaşma yapmak suretiyle hukuki yardım alabilir, kendisini özel vekaletname düzenleyerek anlaştığı avukatla temsil edebilir.
- ✓ **İhtiyari Müdafii (Barodan Görevlendirilen):** Adli makamlarca kendisine bir müdafii seçmesi söylenen şüpheli veya sanık, müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde suçun türüne veya cezanın miktarına bakılmaksızın kendisine baro tarafından bir müdafii görevlendirilir.
- ✓ **Zorunlu Müdafii (Barodan Görevlendirilen):** Ceza yargılamasında istisnai hallerde ise şüpheli veya sanığa istemi aranmaksızın müdafii görevlendirmesi yapılacağı düzenlenmektedir. Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre müdafii atanmasının zorunlu olduğu haller;
 - ✓ Şüpheli veya sanık çocuk ise (CMK md. 150)
 - ✓ Şüpheli veya sanık sağır veya dilsiz ise (CMK md. 150)
 - ✓ Şüpheli veya sanık kendini savunamayacak derecede malul ise (CMK md. 150)
 - ✓ Şüpheli veya sanık alt sınırı 5 yıldan fazla olan suçlardan dolayı yargılanıyorsa (CMK md. 150)
 - ✓ Şüpheli veya sanığın tutuklanması istenmişse (CMK md. 101/3)
 - ✓ Şüpheli veya sanık gözlem altına alınmışsa (CMK md. 74/2)
 - ✓ Kaçak sanık hakkında duruşma yapılması halinde (CMK md. 247/4)
 - ✓ Sanığın duruşmanın düzenini bozması nedeniyle oturumlara yokluğunda devam edilecek olması halinde (CMK md. 204)

- ✓ Seri muhakeme usulünün uygulanması halinde (CMK md. 250/9)
- ✓ Cumhuriyet Savcısı tarafından gözaltına alınan şüphelinin sulh ceza hakimince sorgusunun istenmesi (CMK md. 91/son)

Yararları birbirine uygun olan birden fazla şüpheli veya sanığın savunması aynı müdafie verilebilir.

2. Müdafinin Görevini Yerine Getirmemesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun zorunlu müdafiliği öngördüğü hallerde yetkili merciin talebi ile barodan görevlendirilen müdafii, duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya görevini yerine getirmekten kaçınırsa, hâkim veya mahkeme derhâl başka bir müdafie görevlendirilmesi için gerekli işlemi yapar. Bu durumda mahkeme oturuma ara verebileceği gibi oturumun ertelenmesine de karar verebilir.

Eğer yeni müdafie savunmasını hazırlamak için yeterli zaman olmadığını açıklarsa oturum ertelenir.

3. Müdafinin Yetkileri

a. Şüpheliyle Görüşme Yetkisi

Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz.

Görüşme Yetkisinin Kısıtlanması: Türk Ceza Kanunu'nun Millete ve Devlete Karşı Suçlar kısmında yer alan; Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar, Milli Savunmaya Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk suçları ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamında yer alan suçlar bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafie ile görüşme hakkı Cumhuriyet savcısının iste-mi üzerine, hakim kararıyla 24 saat süreyle kısıtlanabilir.

Şüphelinin, müdafie ile görüşme yetkisinin kısıtlandığı 24 saatlik süre boyunca ifadesi alınmaz.

b. Hazır Bulunma Yetkisi

Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukukî yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

Hazır bulunma yetkisi çerçevesinde müdafie; arama, keşif, yer gösterme, otopsi, uzlaştırma müzake-resi, şüpheli veya sanığa ait el konulan mühürlü eşyaların açılması, istinabe veya naip hâkim aracılığıyla tanık ya da bilirkişinin dinlenmesi gibi işlemlerde ve ayrıca kanunda açıkça yasaklanmayan tüm soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde hazır bulunma yetkisine sahiptir.

c. Dosya İnceleme ve Örnek Alma Yetkisi

Müdafie, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir.

Kısıtlama kararı ancak aşağıda sayılan katalog suçlar kapsamında ve yalnız soruşturma aşamasında verilebilir;

- ✓ Kasten öldürme (TCK madde 81, 82, 83),
- ✓ Cinsel saldırı (TCK birinci fıkra hariç, madde 102),
- ✓ Çocukların cinsel istismarı (TCK madde 103),
- ✓ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (TCK madde 188),
- ✓ Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK madde 220),
- ✓ Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar (TCK madde 302, 303, 304, 307, 308),
- ✓ Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (TCK madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),
- ✓ Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (TCK madde 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337).
- ✓ 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları.
- ✓ 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160. maddesinde tanımlanan zimmet suçu.
- ✓ 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan suçlar.

Gözden Kaçırma

Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, müdafiin dosya inceleme yetkisi kısıtlanamaz.

Gözden Kaçırma

Kovuşturma aşamasında müdafiin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanması kararı alınamaz.

d. Kanun Yollarına Başvurma Yetkisi

Avukat, müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişilerin açık arzusuna aykırı olmamak koşuluyla kanun yollarına başvurabilir.

Müdafiin veya vekilin kanun yoluna başvurudan vazgeçebilmesi, vekâletnamede bu hususta özel yetkili kılınmış olması koşuluna bağlıdır.

Çocuk, sağır ve dilsiz ve kendisini savunamayacak derecede malul olan şüpheli veya sanıklar lehine kanun yoluna başvurulduğunda veya başvuru kanun yolundan vazgeçildiğinde şüpheli veya sanık ile müdafiin iradesi çelişirse müdafiin iradesi geçerli sayılır.

e. Müdafiin Diğer Yetkileri

- ✓ Hakim reddi isteminde bulunma (CMK md.24/2)

- ✓ Zabıt katibinin reddini isteme (CMK md.32/1)
- ✓ Bilirkişinin reddini isteme (CMK md.69/2)
- ✓ Mahkemece verilecek karara ilişkin görüş bildirme. (CMK md.33)
- ✓ Bilirkişi tarafından hazırlanan rapor örneklerini alma, inceleme (CMK md.67/4-5)
- ✓ Bilirkişinin duruşmaya çağrılmasını talep etme (CMK md.68)
- ✓ Keşif işleminde hazır bulunma (CMK md.84)
- ✓ Otopside bir hekim bulundurma (CMK md. 87)
- ✓ Şüpheliye veya sanığa ait el konulmuş belgelerin mührü açılarak okunmasında hazır bulunma (CMK md.122)
- ✓ Tanık ve bilirkişinin istinabe yoluyla veya naiple dinlenmesine karar verildiğinde bu dinleme işlemlerinde hazır bulunma (CMK md. 181)
- ✓ Uzlaşma müzakerelerine katılma (CMK md.253)
- ✓ Her bir delilin ikamesinden sonra ikame edilen delile karşı görüş bildirme (CMK md.215)

4. Müdafilikten Yasaklanma

İhtiyari veya zorunlu müdafii olarak veya vekil olarak görevlendirilen avukat, suç işlemek için örgüt kurma (TCK md.220), ve silahlı örgüt suçları (TCK md.314) ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenmiş ve hakkında bu suçlar nedeniyle kovuşturma açılmışsa müdafilik veya vekillik görevini üstlenmekten yasaklanabilir.

Cumhuriyet savcısının yasaklamaya ilişkin talebi hakkında, hâkim veya mahkeme tarafından gecikmeksizin karar verilir. Bu kararlara karşı itiraz edilebilir. İtiraz sonucunda yasaklama kararının kaldırılması halinde avukat görevini devam ettirir. Müdafilik görevinden yasaklama kararı, avukat hakkındaki kovuşturma konusu suçla sınırlı olmak üzere, bir yıl süre ile verilebilir. Ancak, soruşturma veya kovuşturmanın niteliği itibarıyla bu süreler altı aydan fazla olmamak üzere en fazla iki defa uzatılabilir.

Soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi veya kovuşturma sonunda mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi halinde, kesinleşmesi beklenmeksizin yasaklama kararı kendiliğinden kalkar.

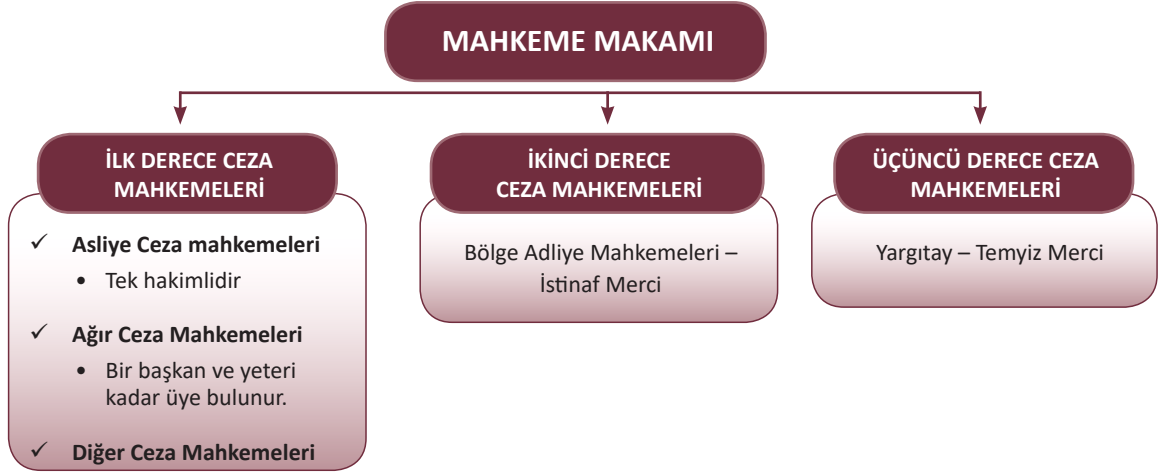
Görevden yasaklama kararı, şüpheli, sanık veya hükümlü ile yeni bir müdafii görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir.

Müdafii veya vekil görevden yasaklanmış bulunduğu sürece başka davalarla ilgili olsa bile müdafiliğini veya vekilliğini üstlendiği kişiyi ceza infaz kurumunda veya tutukevinde ziyaret edemez.

III. YARGIMALA MAKAMI

Yargılama makamı ceza muhakemesi hukukunda; mahkeme makamı ve hakimlik makamı olarak örgütlenmektedir.

A. MAHMEKE MAKAMI

Mahkeme makamı, ilk derece yargılamasında genel görevli mahkeme olarak asliye ceza mahkemeleri, ağır ceza mahkemeleri ve diğer ceza mahkemeleri; istinaf yargılamasında bölge adliye mahkemeleri ve temyiz yargılamasında yargıtay olacak şekilde örgütlenir.

İlk derece yargılamasındaki mahkeme makamı, tek hakimli olarak (Asliye Ceza Mahkemeleri) veya çok hakimli olarak (Ağır Ceza Mahkemeleri) görev yaparak kovuşturma aşamasını yürütüp ceza uyuşmazlığını çözen ve kişi hakkında hüküm veren makamdır. İstinaf ve Temyiz yargı yolu ise olağan kanun yolları kapsamında ilk derece mahkemeleri tarafından verilen hükümlerin denetlendiği makamlardır.

B. HAKİMLİK MAKAMI

Hakimlik makamı, ceza yargılamasında uyuşmazlığı çözmeyen ancak gerek soruşturma aşamasında gerek kovuşturma aşamasında hâkim tarafından yapılması kanun gereği zorunlu olan iş ve işlemleri yapan makamdır. Hakimlik makamı hüküm veremez ve hakimlik makamının kararlarına karşı kural olarak itiraz kanun yoluna gidilir.

1. Sulh Ceza Hakimliği

Sulh Ceza Hâkimi, kanunla kendisine verilen diğer görevler saklı kalmak üzere, kural olarak soruşturma aşamasında hâkim tarafından alınması gerekli kararları almak, işleri yapmak ve itirazları incelemekle yetkili makamdır.

Sulh Ceza Hakiminin bir diğer görevi ise, suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa, soruşturma işlemlerini yürütmektir (CMK md.163).

2. Naip Hakimlik

Naip hâkim, kovuşturma aşamasında adliye binası dışında yapılacak olan iş ve işlemleri yapmakla görevli makamdır. Naip hâkimlik kurul halinde çalışan mahkemelerde üye hakimlerden birisinin mahkeme dışındaki bir faaliyete görevlendirilmesidir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan naip hâkim vasıtasıyla yapabilecek işler şu şekildedir;

- ✓ Sebepsiz yere tanıklıktan veya yeminden çekinen kişi hakkında disiplin hapsine karar vermek (CMK md.60/2)
- ✓ Keşif işlemi (CMK md.83/1)
- ✓ Hastalığı veya malullüğü sebebiyle duruşmaya getirilemeyen tanığın veya bilirkişinin dinlenmesi (CMK md.180/1)
- ✓ Konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı mahkemeye getirilmesi zor olan tanıkların veya bilirkişilerin dinlenmesi (CMK md.180/2)
- ✓ Cinsel istismar suçundan mağdur olan çocuğın çocuk izlem merkezindeki beyanını almak (CMK md. 236/5)
- ✓ Yargılamanın yenilenmesi isteminin yerinde bulunduğu hallerde delillerin toplanması (CMK md.320/1)
- ✓ Gaipilerin yargılanması esnasında delillerin ele geçirilmesi veya korunması amacıyla gerekli işlemleri yapmak (CMK md. 244/3)

Naip hâkimin ifade ve sorgu tutanakları duruşmada okunması gereken zorunlu belgeler arasındadır.

C. HAKİMLERİN BAĞIMSIZLIğI VE TARAFSIZLIğI

Bağımsızlık, hakimlerin hiç kimseden emir almamasını ifade eder. Anayasaya göre hiçbir organ makam veya merci ve kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Hakimlerin bağımsızlığı ilkesi savcılar için de geçerlidir. Tarafsızlık, hakimlerin yargılamanın taraflarına eşit davranması anlamına gelir. Hakimin tarafsızlığının sağlanabilmesi için Ceza Muhakemesi Kanunu'nda hâkimin davaya bakmasının yasak olduğu haller ve hâkimin tarafsızlığını şüpheye düşürecek haller şeklinde iki farklı düzenleme yapılmıştır;

1. Hakimin Davaya Bakamayacağı Haller

- ✓ Suçtan kendisi zarar görmüşse,
- ✓ Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa,
- ✓ şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,
- ✓ şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,
- ✓ şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,
- ✓ Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,
- ✓ Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,
- ✓ Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse,

- ✓ Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz (Yargılamaya katılamayacak hâkim)
- ✓ Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz. (Yargılamaya katılamayacak hâkim)
- ✓ Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz. (Yargılamaya katılamayacak hâkim)

2. Hakimin Tarafsızlığını Şüpheyeye Düşürecek Diğer Sebepler

Hâkimin tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek haller kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Bu haller her somut olayda kendiliğinden ortaya çıkabilecek nitelikteki sebeplerdir. Söz gelimi; okul arkadaşlığı, kiracılık ilişkisi, nişanlılık, yasaklılık kapsamında olmayan akrabalık, dostluk vb. sebepler her somut olaya göre hâkimin tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek sebepler olarak meydana gelebilir.

Nişanlılık hakimin davaya bakamayacağı haller arasında düzenlenmemiştir.

D. REDDİ HÂKİM MUHAKEMESİ

1. Red Talebinde Bulunabilecekler

Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir. Hakimin reddi isteminde bulunabilecek kişiler;

- ✓ Cumhuriyet savcısı
- ✓ Şüpheli, sanık
- ✓ Müdafii
- ✓ Katılan
- ✓ Katılan vekili

2. Red Talebinde Süre

a. Hakimin Davaya Bakamasının Yasak Olduğu Hallerde

Hakimin davaya bakamayacağı haller sebebiyle yargılamanın her aşamasında red istemi yapılabilir.

b. Hakimin Tarafsızlığını Şüpheyeye Düşürecek Hallerde

Durumun başlangıçta ortaya çıkması halinde;

- ✓ İlk derece aşamasında sanığın sorgusu başlayıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir
- ✓ Kanun yolları aşamasında duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtay'da görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafından yazılmış olan rapor üyelere açıklanıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir
- ✓ Kanun yolları aşamasında diğer hâllerde, inceleme başlayıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir.

Durumun sonradan ortaya çıkması halinde;

- ✓ Durumun öğrenilmesinden itibaren 7 gün içinde yapılmalıdır.

3. Hakim Reddi Talebinin İleri Sürülmesi Usulü

- ✓ Hakim reddi, mensup olduğu mahkemeye verilecek dilekçeyle veya bu hususta zabıt katibine tutanak düzenlemesi için başvurulmasıyla yapılır.
- ✓ Red isteminde bulunan öğrendiği ret sebeplerinin tümünü bir defada açıklamak ve süresi içinde olguları ile birlikte ortaya koymakla yükümlüdür.
- ✓ Reddi istenen hâkim, ret sebepleri hakkındaki görüşlerini yazılı olarak bildirir.

4. Ret İsteminin Geri Çevrilmesi

Mahkeme, kovuşturma evresinde ileri sürülen hâkimin reddi istemini aşağıdaki durumlarda geri çevirir:

- ✓ Ret istemi süresinde yapılmamışsa.
- ✓ Ret sebebi ve delili gösterilmemişse.
- ✓ Ret isteminin duruşmayı uzatmak amacı ile yapıldığı açıkça anlaşılıyorsa.

Bu hâllerde ret istemi, toplu mahkemelerde reddedilen hâkimin müzakereye katılmasıyla, tek hâkimli mahkemelerde de reddedilen hâkimin kendisi tarafından geri çevrilir. Bu konudaki kararlara karşı itiraz yoluna başvurulabilir.

5. Hakim Reddi Talebini Karara Bağlayacak Merci

- ✓ Hâkimin reddi istemine mensup olduğu mahkemece karar verilir. Ancak, reddi istenen hâkim müzakereye katılamaz.
- ✓ Bu nedenle mahkeme teşekkül edemezse hakim reddi talebi;
 - a. Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesince karara bağlanır.
 - b. Reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen dairece, son numaralı daire için (1) numaralı dairece; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise, en yakın ağır ceza mahkemesince karara bağlanır,
 - c. Ret istemi sulh ceza hâkimine karşı ise, yargı çevresi içinde bulunduğu asliye ceza mahkemesince ve tek hâkime karşı ise, yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesince karara bağlanır
 - d. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır.
 - e. Yargıtay daire ve genel kurul başkan ve üyelerinin reddi ise, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın ilgili daire veya genel kurulda, karara bağlanır.

6. Reddi Hakim Talebinin Sonuçları

- ✓ Reddi istenen hâkim, ret hakkında bir karar verilinceye kadar yalnız gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar.